

Oponentský posudek

Vedoucí práce: PhDr. Martina Ondo Grečenková, Ph.D.

Pšenička, Jan, *Mimoevropské kultury v zrcadle vybraných operních libret 18. století. Pokus o typologii*. Praha: UK FHS, 2016, 80 stran.

Jan Pšenička se ve své diplomové práci věnuje tématu „exotismu“, oblíbeného v různých evropských zemích, Čechy nevyjímaje, prakticky od chvíle, kdy začalo docházet ke kontaktu obou světů: evropského a mimoevropského, střetávání, které od samého počátku bylo do značné míry asymetrické. „Jinakost“ či „alterita“ kultur na konkrétním historickém materiálu v časově přesně vymezené době je tedy hlavním předmětem autorova zájmu. Toto se snaží ukázat v kontextu hudebně-dramatických žánrů, v tomto případě operních libret z 18. století.

Práce má svou obecnější (přehledově historickou) část, za kterou je možné považovat druhou kapitolu (s. 10-25), v níž se autor věnuje tematice libret s exotickými náměty především v kontextu italských a francouzských hudebně dramatických žánrů. Dá se říci, že se autorovi poměrně solidně podařilo nastínit atmosféru v těchto operních velmocích v širším společenském kontextu. Oceňuji zejména skutečnost, že se nikde neuchyluje ke zbytečným přesahům a že se tudíž drží vytčeného cíle a snaže odpovědět na jasně formulované otázky (s. 27). Snad jen vlastní pojem *exotismus* mohl být zpracován pečlivěji, resp. vysvětlen v širších (zejména antropologických) souvislostech. Saidovu práci je dnes nyní již sice možno považovat za klasickou, ale máme k dispozici i jiné studie o konfiguraci *exotického*, k nimž mohl autor přihlédnout a kriticky je analyzovat (cf. např. článek *How anthropologists think*, 2013 od B. Kapferera zabývajícího se rolí exotického a jeho vitality pro antropologické studium jinakosti aj.).

Hlavním jádrem a přínosem diplomové práce jsou nicméně tři případové studie a analýza jejich exotických prvků. V prvním případě jde o Rameauovy *Les Indes Galantes* představující asi nejsložitější a nejkompexnější dílo vztahující se ke sledované problematice, což je dané tím, jak autor poznamenává, že se zde setkáváme s několika reprezentacemi neevropských kultur. Škoda jen, že kapitola je více popisná, tj. podrobněji rozebírající jednotlivé dějové osnovy, než interpretativní, třebaže lze s diplomantem v jeho úsudku o „metarealistickém“ vystižení hudební kultury Ameriky v intencích francouzské barokní opery 18. století souhlasit. Jistou výhradu mám k autorovu překladu Rameauova díla do češtiny. Na jednom místě píše o *Zamilovaných Indiích* (s. 32), krátce nato však o *Galantních Indiích* (s. 36). S tím si měl dát větší práci, jelikož ani „oficiální“ překlady jako *Dvorní Indové* nebo *Záletné Indky* neodrážejí správně sociální a kulturní milieu, v němž se příběhy odehrávají.

Druhou a třetí případovou studii je možné považovat za komparativní pokus o rozbor dvou děl, jejichž hlavním hrdinou je patrně nejznámější indiánský vládce všech dob – mexický (aztécký) Moctezuma II. (o potížích s převodem jména tohoto panovníka do češtiny a jiných evropských jazyků svědčí i názvy studovaných oper – v Graunově případě Montezuma, jak je asi nejčastěji pojmenován a znám v českém prostředí, ve Vivaldiho opeře Motezuma, což patrně odpovídá tendenci k vytlačování složitějších konsonantických seskupení, s jakou se setkáváme právě v italštině). Domnívám se, že spíše v případě analýzy Graunovy opery je diplomant ve svých tezích nejpřesvědčivější, když v něm nachází „ideologický program“ osvícenství (s. 55) a autobiografické prvky autora libreta, jímž zřejmě byl pruský král Fridrich Vilém II., než u

Vivaldiho Motezuma, kde se mi zdají být autorovy teze jen naznačené a nedotažené („postavy ve Vivaldiho opeře jsou méně ideově vyhraněné“ na str. 65 apod.).

Trochu pečlivější mohl být diplomant také po formální stránce – například Latinské Ameriky, nikoli „latinské“ (s. 7), jde o kulturní a jazykové pojmenování rozsáhlé oblasti na jih od USA. Rovněž Severní a Jižní Amerika jsou názvy (sub)kontinentů a jako takové se píšou s velkým písmenem. Z premiéry v „banátském divadle“ (s. 30) by měli naši krajané ve Svaté Heleně jistě velkou radost (!). Na str. 66 autor zaměňuje italského barokního skladatele Attilia Ariostiho (1666-1729) za italského renesančního básníka Ludovica Ariosta (1474-1533). Jinde střídá psaní příjmení německého skladatele: jednou jako Händel (správně), jindy jako Handel (např. na str. 66-68 aj.). Druhý prepis je také možný, jelikož skladatel působil určitý čas také v Londýně, ale bez vysvětlení v poznámce nelze ani s tímto příjmením jen tak handlovat. Snad jsou to pro celkové vyznění práce drobnosti, ale napříště by se jich autor měl vyvarovat.

K závěrečnému zhodnocení: domnívám se, že se diplomant zhostil svého úkolu poměrně solidně, práci jasně obsahově i časově vymezil, jakkoli pojem „neevropské kultury“ je velice rozsáhlý a komplikovaný na zpracování jakékoli jiné dílčí tematiky, a snažil se dospět k jistým, byť možná ne vždy uceleným obecným závěrům, které neznalému čtenáři pomohou rozšířit obzory v této dosud nepřiliš studované problematice. Přes výše uvedené výhrady diplomovou práci Jana Pšeničky doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení **velmi dobře**.

V Květnici, 10. 8. 2016.

Marek Halbich, Ph.D.